

բութեան հպատակ գտնուող անձանց անուններուն ցուցակը չինէն, ամէն մէկին Բնէք գործի և արուեստի պարապելն ալ անունին քովը նշանակին և յիշն ալ պաշտօնակալին տան :

Ո՞անաստրի քաղաքական կոռավագրութենէն
ինկած Արիֆ փաշացին և անոր գանձապետին
(խաղնատարին) համար ամբաստանութիւն ըլլա-
լով, որպէս թէ կաշառք և ապօրինակոր տուրք
կ'առնեն եզեր, քաղաքական ժողովոյ առեանը այս
բանս մասնաւոր քննութեան առաւ . և իմացուե-
ցաւ որ գանձապետը խիստ շատ գրամ իր վրայ ան-
ցուցեր է : Ճաղովքը այս բանիս մէջ շատ բարակ
մտադրութիւն և անաշառութիւն և արդարութի-
կը բանեցընէ : Վեծաղօթ տէրութեան քարձրագոյն
գունեն ալ յատկապէս այս քննութիւնս ըստ պատ-
շաճի կատարուելու համար գործակալ իրկուած է :

Այս բաներս պատմազ ճանապարհորդները այն
ալ պատմեցին որ, մեծապատիւ Շիքի փաշամին
հետ Վանասպար գացող պահեստի (ռէտիֆ) զօ-
րաց Հրամանատարները քիչ առենեն իրենց իշխա-
նութեանը տակին եղած զօրքերուն հետ մէկ տեղ
պիտի գիւղերն ու քաղաքներն բաժնուին . որպէս
զի այն երկիրները պահպանեն և համար զօրքը ՚ի
կարգի գնեն : Եյս գդուշութիւններն հոս անոր
համար հարկաւոր եղած է որ՝ այս մէկները գրու-
նուող Ոսւմելիքի բանակին զօրքայր մէծ մասը Պօս-
նայի կողմը խրկուելով հոս դիմուորական փափախու-
թիւն մը եղաւ : Օսկու գողերէն քաղաքն ազատ
է . ժամանակ մը կայ որ գողերու կրայք խօսք չը-
լար :

— Աէլանիկէն ժուղաւլ աը հօներան ինօթլին կը կը
րեն : Եսնեա գաւառին կու սակալք արձրապատիւ
խմայէլ փաշայն ապրիլ 22 ին (10 ին) մեծ աղօր տէ-
րութե բահիք պահէր շոքէնաւով բազմաթիւ մար-
դիկներովք քաղաքս հասաւ . և նաւէն ելլիւն ետ-
քը ուղղակի Աէլանիկու գաւառին կուսակալ
բարձրապատիւ Ծիլու փաշայն տեսութեան գը-
նաց : Այս բարձր պաշտօնատրիս գալու առը հնե
կեցող օսմանիեան տէրութեան պատերազմուն
նաւը և քաղաքին բերդելը թնդանոր նետելով
բարեւեցին :

Տէսդի շլրինվատէ Ուհամմէտ պէյլը որ ախոռոա
պետի (միրախուի)՝ պատիւ և աստիճան ունէր ,
պահետի զգքերուն (և էափ) գրուած ատենը ե-
րեք հոգիէ կաշառք առնելով անոնք զինուորական
ծառացութեան մանելու կարգեն դուքս հաներ
էր . և հապնդրակրօմեան ստուկէն ալ տառնց իր ո-
ւանց իր վրան սօսակ անցուցեր էր : Վայ սյանց
ցանքներուն համար ամբատառանութիւններ ըլլո-
լով , արդարադառ ինքնակալ կայսեր հրամանաւը
թէ ինքը և թէ ամբասաննող ոսոխները կաստան-
գնուորօխն կանչուեցան . արդարութեան վճռոց
գերադայն առեւանին ստաջը դատաստանը տեսնիք
վերով յիշեալ Ուհամմէտ պէյին վրան ձգուած
յանցանքը հաստատուեցաւ : Աւտի գերադայն ու-
տեանը վճռեց որ առած ստակները ամէն մէկը
լսու կաննի իրենց տէրերուն տրուի . և ինքը իւր
պատիւէն ինհարով՝ պատուայն յատկացած նշանը
ձեռքէն առնուի և արքունի փողերանցը (զարդ-
խանէն) յանձնուի . ինքը Ուհամմէտ պէյլը երեք
տարի պայմանով՝ թօսիսադ աքսորուի , և պայմանը
լը մնալէն ետքը Քասդամնիէն զատ իրեն բնակե-
լու ուրիշ երկիր մը ընտրէ , և յատուկ հրաման
խնդրէ այն իր բնարած երկիրը բնակելու : Վը
ուսին այս վերջին հատուածին պատճառը այն է որ ,
ասկէց քանի մը տարի առաջ ալ ասոր համար ամ-
բատանութիւն ըլլալով՝ այն առենն ալ յանցու-
ւոր դանուենը և աքսորուեն էր . և աքսորէն դար-
ձած առենը իրեն օգատուէր եղած էր որ քաղաքու-
կան գործերու չի խառնուի : Այս պատուէրս մը-
տիկ ըրած չըլլալուն համար այս անդամ գերադայն
տառ մնը յարմար դատեց որ՝ աքսորէն աղասուե-
լէն և աքը մէկ մըն ալ իւր երկիրը չի դառնայ : Ա-
տեանին վճիռը արդարասէր ինքնակալին ներկայա-
ցուցին և նարին հաւանութեամբն ի գործ կըր-
ուեղաւ :

— Կիբրիտցի Առւ համեմէտ անուն մէկը Պէյ օլ-
լու՝ քանի մը մարդու գէմելլելով անոնց խել մը
անվայել խօսքեր խօսելէն զան դանակով զարնել
ալ կ'ուղէ : Վայ մարդու ուրիշ անդամ ալ ասանկ
անվայել գործերու մէջ գտնուած էր . ուստի թը-
նեցին և ոստիկանութեան ատեանին ներկայացնու-
ցին , հսն քննութիւն եղաւ ; և յանցնալքը վրան
ստուգուեցաւ : Ուստի ատեանը վճիռ ընելով այս
մարդու տարի մը պայմանով բառնիւն խրիեց . այս
պայմանս ալ ելելլունելով որ , տարիէ մը ետքը եր-
բոր բառնիյէն աղասուի՝ ուղարկի Վիրիտ իւր եր

կիրք խղիութի , սաստիկ պատուեց տրուելով իրեն
որ մէկ մըն աղ կոստանդնուպօլիս ոտք չի կոխէ :
— կառագահ (Փայմօնձի) կանի անուն յոյն
մը ձիապահ (աշխիս) կուվան անուն ուրիշ յոյն

մը գանակով զարնելով վիրաւորեր էր : Ա իրաւուրազը բռնութեցաւ . ստահիանութեան ատեանը տարուեցաւ . և շխտակը հնն իր բերանովը խոստովանեցաւ : Ուստի յիշեալ ատեանը վճռեց որ , առ այժմը շուրջանին այն վէրքին ողջանալուն համար վիրաբուժի և դեղի գին 200 դրուուշ տայ , և 100 զրուուշ ալ մինչեւ այնքան ժամանակ կերակուրի պէտք եղած ծախուց համար տայ . և ինքը վեց ամիս պայմանով բանկան արուի : Ծաէ որ վիրաւորուածը առողջանայ նէ՝ Եանին այսքան պատիժավ պիտի աղատի : Ծաէ որ մեռնի նէ՝ այն ատենը Եանիին փրայօք ուրիշ կերպ գատառուան պիտի ըլաց , և ատեանը պատմայն վճեռը փսխելու պիտի հարկ

կադրուի :
— Ասրէնէ գնացած կայսերական բարձր հրա-
մանին համեմատ՝ այն կողմը գտնելուած ձիւոր և
հետեւակ և թնդանօդաձիւդ վօրքերը Պօննայի վը-
րաց գային . Ասրէնէ միայն հարիւր յիսուն ձիա-
ւոր վօրք մնայ :
»

Քանի մը օր նոյն քաղաքը անձրեւ գալուն համար գետերուն ջռւթերը չառցան . և դաշնին ջռւթերն ալ առատանալով քանի մը գիւղերէ քաղաքը չի կրցաւ մարդ գալ . Քաղաքին մէջ ալ թագէթաղնաւսկով երթալ հարկ եղաւ :

կան կերպով կը ծանուցանէ վաճառականներուն ,
որ ինն նաւաստի ունեցող գողի նաւ մը՝ որ Ճեր-
մակ ծնվու օսմանեան կղղիներուն ջուրերը պտղ-
տելով շատ գողութիւներ կ'ընէր , այս օրեւն Բաժ-
մօն կղղին մօտերը | իբրոս ըստած փոքրիկ կղղի-
նե առաջը բռնուեցաւ յունաց տէրութեան ըստու-
թիւն ըստած Յօն-Ջէ՛տ նաւէն , որ այն տեղերը կը պղ-
տըսէր :

— յի անալ պը քննութեան էին օվ լրադրոյն մէջ յետագայ համուսածը կը կարդամք ։ “ | օնտուայէն ապրիլ 12 ին (մարտ 31) կը գրեն ։ Պաշտամի վեր ջն գիրերը կ'իմացընեն որ Պ. | օփդուո , որ պար մա և առաջնորդ ան կոոմի սահմանադլուխը որո շելու գայսղ դործականներուն հու հոս գայս էր իրբեւ երկրանբան . ստորին Քաղղէայի երեւել լի տեղերը պարստելու գայեր , և Վէրքա ըստ ած հանքերուն ալ ացելութիւն ըրեր է . որուն համար աւանդութիւն կայ որ Աբրահամ նահապետին ծննիծ Մ-ը քաղաքին հանքերն եղած ըլլան : Հոն թթած հողէ ջնուած շատ մը դադաղներ գտներ է . վրան ապիկած , (արուլը) , և ապիկին մինչեւ հիմա փայլունութիւնը չէր կորսնցնեցած . երկու կողմերն ու երկու ծայրերն ալ էրիկ մարդու և կոփկ մարդու պատկերներ քանդակած : Այս գագաղներուն երկայնութիւնն է իրբեւ վեց ստեղ

շափ . ձեւը՝ մարդկասին մարմնոց ձեւոյն յարմար-
ցուցած . և վրանին ալ կամարաձեւ ծածք , անոր
վրայ ալ ծաղլիկներ և ուրիշ ձեւեր քանդակածօծ :
Վմէն մէկ գագաղին ոտքին կողմը մէկ մէկ ալ ջու-
րի աման կապուած կար . Վյա ամէն գագաղները
Պ . | օֆդուս բաց ու պարապ գտաւ . և երկրա-
ցիք կ'ըսէին որ՝ այս տեսակ գագաղներուն մէջ ու-
կեզչի քանեներ կը գտնուին . անոր համար գեղացի-
ները գտածնին կը բանան և մէջը իրենց ոլոտքին
գալիքը կ'աւանեն , անվիտան գատուածնին կը նետեն :

”Պ . | օֆդուս շատ մըն ալ սեպածեւ գրերով՝
լիցուն թրծած աղիւմներ (թռւղլա) և ուրիշ
նոյնպէս թրծած հողէ շինուած բաներ գտաւ .
ինչպէս են ամէն տեսակ անօժներ (վազօ) , ման-
րիկ արձաններ ; եղին եղջիւրներ , և մէկ մըն ալ միւ-
յանկիւն պատիկ սիւն մը , վրան գրերով լիցուն ,
Պ . | այս թրծին Ախուե գտած և | օնտուայի թան-
գարանը խրկած սիւնին յար և նման : Պ . | օֆդուս

Պ. Եէ ֆդուս ընկեր է, քաղդէացւաց երկիխ մէկ ուրիշ կողմը պիտի անցնի, ուր տեղ հնութիւններ լցուն են. և հմտ Պ. Եօդուս աներիկանյաւառ աղէկ տռիթ պիտի գոնէ երեւելի բաններ երեւան հանելըւ, Արևնց մէ Պ. Բառւլինսըն և ուրիշ իմաստ տուններ շատ լցու և տեղեկութիւններ պիտի տռնեն, արեւելէան գտնառաց հին պատմութիւնները գտնելըւ, որոնց վրայ կ'աշխատին Նինուէի և Բաբիլոնի հին արձանագրութիւնները և ստորագրութիւնները բացատրելով:

տերազմական հօլէտ նաւը Պօղչա ատայի առաջցա-
մաքը զարնելով և վտանգելով, կղզւոյն կառավա-
րիչ մեծապատիւ Քեամիլ պէջը ամէն հոգ և աշ-
խատութիւն ձեռք առաւ մինչեւ որ նաւը վտան-
գէն ազատեց : Եւսդրիայի կայսրը այս բանիս տե-
ղեկանալով՝ իրեն շնորհակալ ըլլալը նշանով մը լի-
շեալ Քեամիլ պէջին հասկրցընել ուղեց . ուստի
աւսդրիական տէրութեան կողմէն Կրատանդնու-
սօլիս նստող գեսողան Պ. Շդուրմէր կոմիին մէկ
անդամանգներով զարդարուած մեծագին տուփ
մը խրկեց Քեամիլ պէջին խրկուելու համար : Դեռ
պանն ալ նոյն կայսերական ընծայն՝ իր կողմանէ ալ
Քեամիլ պէջին նտմակ մը գրելով, որուն մէջ թէ
կայսեր և թէ իրեն շնորհակալը թիւնը կը ծանու-
ցանել յիշեալ պէջին մարդասիրական ջանիցը հա-
մար, Պօղչա ատա նստող աւսդրիայի հիւպատու
Պ. Պուրել իին խրկեց :

— Ես սպասութեան իշխան իշխան ա-
նուն շոգէնաւել, որուն նաւապետն էր Պ. Ա. ա-
ռօքքինո, կրտսանգնուապօլիս գալու համար ապ-
րիլի 19ին (7ին) ճամբայ ելլելով՝ կէս գիշերը քա-
ռորդ մը անցած՝ Այսիլլի կզբոյն հալէօ ըստած
տեղին առաջը ցամաքը կը նստի: Ժամանակը գի-
շեր, մութ, և օդը միգապատ էր: Իօսին և աֆրիկա-
ըստած ինկիլիղի շոգէնաւերը վրայ կտուգան: Օգ-
նութիւն կ'ընեն: Որ ցամաքէն ծովը հանեն: բայց
տեսնելով որ գործը գիւրին չէ: և իրենք ալ եր-
կար ատեն իրենց ճանապարհէն ետ չեն կրնար կե-

նալ, նաւը չի կրնալ ազատելնուն վրայ ցաւելով
կամաց ակամաց ճամբար կ'ելլեն: Բայց Խզմիրու և
Չափախ խալէի շոգէննաւուց գործակալները սյա-
բանս ժամանակին իմացած ըլլալով՝ Խզմիրէն օթէն-
տէ և արջապուտա Ֆիօլանի ըստուած շոգէննաւերը, և
Չափախ խալէին ալ նահնուաին շոգէննաւը օդնու-
թեան խրկուեցան: Վայս Խամբուաին շոգէննաւը սո-
վորաբար կոստանդնուպօլիսէն Աէլանիք Ճամբար-
դութիւն կ'ընէ: Վայս միջոցիս ցամաքը նստող շո-
գէննաւը թեթեւնալու համար մէջի բոլորթեռնե-
րը գուրս հաներ, և ասով ինքն ալ էփ ազէկ երես-
ելեր էր: Օդնութեան հասնող շոգէննաւերը ոյն
ժամանակին հասան որ՝ ցամաքէն բոլորովին աղա-
տուելու համար ծովուն բարձրանալուն կը սպա-
ւեր: Իրավա շոգէննաւուն այս գիրզուած օվոր կրտծ-
վնասները խիստ քիչ են. ջրասայներ իշան նաւուն
տակը քննեցին, կոտարեալ ապահովութիւն տուին
որ՝ ամենեւին ասիստած բան չի կայ: Վայս նաւուա-
ռւ շանալուն համար՝ ինչ ըլլալը հանկանալու մոզք
կոստանդնուպօլիսէն ալ օդքիրական | ջայ լնկերու-
թեան վիճն անուն շոգէննաւը խրկուած էր: Իրավա
շոգէննաւուն մէջի ասպանքներուն մէկ մասը ասոր
մէջ և մէկ մասը արջապուտա Ֆիօլանի նաւուն մէջ
դրուելով, կոստանդնուպօլիս խրկուեցան: Իրավա
նաւը քանի մը հարկաւոր նորոգութիւններու հա-
մար Ջօլիերին նաւարանը գնուց:

Այս զարմանալի երկարակեցութիւնը պատմող
առաջնահանդակ բիւզանցիւան պատմութիւնն
որ, “Այս կղզին օգն ու ջուրը քաղցր ու քարե-
խառն ըլլալուն, քնակիչներէն ծերունի ըլլալով
խփու քիչ մարդ կը մեռնի. (այսինքն՝ քիչ մարդ կը
մեռնի. այն ալ ծերունի ըլլալով). քանի մը տար-
ուան մէջ չորս մարդ մէռած է” : Այս ալ առջի
շարթուան լրագրին զնապահ ըստերուն կարդը գր-
րածներնուան մէկ նոր հանդոսութիւն, մըն. է :
Եսիայի հոլն ու օդը և ջուրը՝ Եւրոպայի Երկիր-
ներէն աւելի նպաստաւոր է երկար ապրելու : Աւ-
րիշ պատճառներուն հետ կարծեմ ասոր զօրսուոր
պատճառ. մըն է որ՝ Եսիայի մարդոց վարքը եւրո-
պացուոց պէս աւրուած էն :

— Պրուսացու կողմէն տանուած լուրերը տանիք
են : Վարիլ 7 ին Կոստանդնուպօլիս և Ինկիւտար

պատահած գեղմնաշարժը՝ որուն համար պատմեցինք որ նյոն գիշերը և նյոն ժամուն Չամնաք քալէ ալեղեր էր, Պրուսայի կողմերն ալ եղեր է : և էփ աղջէկ մեծ տարածութիւն բռներ է . և վասներն ալ թեթեւ բաներ չեն : Կարմին սաստիւթիւնը աւելի Պրուսայու արեւմտեան հարաւային կողմը իրբեւ տասն ժամու ճամբայ հեւուն դանուած Ապիլիոնս Ծին քաղերը գտնուած գիշեղերը, և մասնաւորապէս Ուլուպագ անուն մեծ կակ գիշեղ վիսատ տաւեր է : Ոիխուլիձ որ անկէց մէկ ժամէն աւելի հեռու է, գրեթէ ամէն տուներուն ծխնելցողները, և երեք ալ ամբողջ տուն փլեր են . մէկ երիկ մարդ մը, մէկ կին մը և երեկուք ալ տղայ փլածին տակը մնացեր մեռեր են . և աւերակներուն մէջէն անկենդան մարմիննին գլունուեր է : Ուլուպատ գիշեղի յունաց եկեղեցին, որուն շինուելը միայն չորս տարի կ'ընէ, և շատ ալ տուն փլեր են : Գեղազար վտանգը առաջկուց ի մանալով և դաշտերը փախչելով մարդ մեռած չի կոյ : Պիրմասդի գիշեղաքաղաքը երեք չորս տուն փլուեր է, և երկու տղայ են մեռեր : Քարած օղանն գիշեղ միայն երեք տուն աւտող մնացած է : Ուրիշ տուներուն բնակիչները հիւղերու մէջ բնակելու ստիպուած են : Կարելի է ուրիշ վիստներ ալ պատահած ըլլան, որ մենք չենք իմացած : Բնական գիտութեան մէջ հետաքրքրական բան մըն ալ աս պատահեր է որ, Պիրմասդիի և Ուլուպատի մօտ տեղուանքը գետինը բացուեր, շատ մը աւազ գուրս նետեր և նորէն գոցուեր է : Ոէկ ախտոն մը, որուն մէջ 18 կամ 20 կով կային, գետինը ձեղքուելով այնորէս ամբողջ գետին տակը անցեր . և հողը վասն գալով վիրստին կատարեալ գոցուեր

— Ապրիլ 7 էն 8 լուսանալու գիշերը նոյն ժամանակ և գրեթե նոյն բողեքին Քեօթահիա քաղաքն ալ շարժ եղեր է : Առաջ սասափիկ փոթորիկով հով մը ելեր է . և տառեն մը փըսելէն եաքը դադրեր , քիչ մը ետքը շարժը ելեր . և շափուոր միջոց տալով երեք անդամ կրկնուեր է : Այս տեղի շարժեն դաստիարակութեա :

— Զմբառութեան սաստիկութիւնը Վիտիլի կըզգ-
ւոյն ձիթենիներուն շատ վիճակ տուած . և յայտի
է որ՝ այս կղզւոյն ձիթենիներուն պտղաբերու-
թիւնը շատ օգուտ ունի ձիթապտղոյն և ձիթո-
յին աժանտթեանը :

— Խղմիրու . շարելը թէպէտ շատ մեղմացած ,
բայց մինչեւ ապրիլ 19 , տակաւին գագարած չէր .
առեն առեն գետինը կ'երերաք :

“ | Տէ՛լիւր ըստուած հանձնմելը կիրիսու մէջ մէկէն ՚ի մէկ առգանամբութիւն մը հանելը գաղտնի խորհուրդ կ'ընէին : որպէս զի յիշեալ կլլին օսմաննեան մէծազօր տէրութեան իշխանութեանը տակէն հանեն : Տեղայնիկառ ավարտութիւնը ասոյս խորհուրդին տեղեկացաւ : Խնիկ քանտիսցի շօրզի լամպիրիդի անուն մէկը, որուն արուեստը գպրատան վարժապետութիւն ընելէր, մէկ առաջասաւոր նաւալվ մը մօտերս Քանեա կը հանի հելլենական աէրութեան անցագիրով և յանձնաբարական գրերով : Յանձնաբարատութիւնը տուաղնէ Քէրէդիս անձնն հաջակաւոր մարդը, որ 1840թուին պատահած կիրիսու ապատամբութեանը

գլասաւորներէն էր : յւ այս յանձնաբարութիւնն
ներս Ուշմօ և Քանիսիա գտուառներուն քանի մը
երեւելի բնակիչներուն խրկուած են : Կերիսաւ
կառավարութիւնը քանի մը օրէ ՞ի վեր այս մարք
գոյս կզպին հասնելը իմացած ըլալով կը դիմէր , և
վերջապէս ձեռք ձգեց : Քովը գտնուած ուրիշ
թղթերուն հետ նամակ մըն ալ գտան , որ ինքը ի-
րեն Վթէնք գտնուող թղթակցին պիտի խրկէր . և
այն նամակին մէջ մի ըստ միոնչէ կը պատմէր որ թէ
որի հետ ինչ խօսակցութիւն եղաւ . ինքն ինչ ը-
ստ և ինչ պատասխան առաւ . և ամէն մէկուն
անուն առ սրած էր :

„ Կ'ըսուի որ, թէ լօրդի լամզպիդին բռնը-
ված ատենը քաղը գտնուած թուղթերը, և թէ ա-
նոր խորհրդակիցներուն և գործակիցներուն ձեռք
անցնելով կանավարութեան առաջը տուած տե-
ղեկութիւննին շատ երեւելի և կարեւոր բաներ
են. և այս թուղթերէն և տեղեկութիւններէն
հասկըցուած է ո՞յ յիշեալ երեսիւները բոլոր օս-
մանեան կայսերութեանը. հանդարտութիւննը առ-
քելու միտք ունին: Կարծիք կայ որ աղէկ զգուշու-
թեամբ լօրդի լամզպիդին իրատանդնուպօլիս սկի-

Դրէստ ըսուածները՝ Պոանոայի և Եւրոպայի
ուրիշ առջերուն ֆռամասն ընկերութեան մէկ ճիւ-
զըն էն . որուն Իգալիայի Ճիւզը ատեն մը բառաց-
նառի կ'ըսուէին : և հիմա Ֆիօվնէ իշալլա (Նորահաս
Խոտալիա) կ'ըսուէին : ասանկ նորանաս Գիշմանիս և
նորանաս Օ-ը-իշչերի ալ կան . ինչպէս որ մէկ երկու
տարի առաջ նորանաս Իշալլա ալ կար , որուն գըլ
խաւորները ինկիլիզի կառավարութիւնը հեռու
տէղ աքսորելով Իոլանտան քիչ մը հանդարանեց :
Առաջ՝ որ Եւրոպայի կառավարութիւնները քա-
ղաքական յանցաւորներուն դէմ խստութիւնն իը-
բանեցընէին , այս ապստամբութեան գրգռող ըն-
կերութիւնները տէրութեան կասկած չի տալու
համար արուեստաւորաց ընկերութեան անուն ա-
ռած էին վրանին . ֆառ նասճ , աղատ որմասդիր
(տուվարձի) ըսելէ . բառապնասո . ածխագործ (քէօ-
միւրձի) ըսելէ . և ֆառ նասճնէրը իրենց ընկերու-
թեան նշան առած էին ուղղանկիւն և ուղղաւափ
(կէօնեե և շալուլ) գործիքները : Հիմա որ Եւ-
րոպայի քանի մը տէրութիւն՝ քաղաքական յանցա-
նաց դէմ պատիքը նմանք բոլորավին վերցուցին և
ոմանք շատ թեթեւցուցին , ասոնք ալ անուննին
փոխեցին . նորանաս անուն առան վրանին . որ աւելի
նշանական է : Դրէստ , դաշնակից ըսելէ յունա-
սէն :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ : ԴԵպի իշխան ապրիլ 14-ին (2 ին) գրուած գլուխը կը ծանուցանեն որ՝ պարսից թագաւորական զօրքը Խօրհասանու ԱՇՀՅա քաղաքը անուանի ապստամբ Վալսր Խանին ձեռքէն աներ են, և նոյն իսկ Վալսր Խանն ալ կենդանի բռներ, և գդու շաւոր պահպանութեամբ Դէհրան խրիեր են : Այս բարեցաջող յաղթութեանս պատուիր կ'ըլլայ ամբողջ Խօրհասան գաւառին հանդարսիլը :

ESTATE PLANNING

ԳԱՂՋԻԱ : Գունդի մը զօրք՝ կառավարութեան
Հրամանաւ Նախ քաղաքէն ելլելով Մաժէր քաղա-
քը կ'երթան պահպանութեան համար : Այս քա-
ղաքը մտնելու ժամանակին խելմը մարդիկ քա-
ղաքին գուռութ երած՝ ասոնց բարի եկած ըսելու աեղ-
անկարգ տղաղակներ հանելնուն վրաց գորքը զի՞ն-
ուորական կանոնի գէմ գործ կ'ընեն և աղմուկի
պատճառ կ'ըլքն : Ուրբ ապրիլ 12ին Փարփղ հաս-
նելով կառավարութիւնը վճռեց որ այս դինուոր-
ներուն գէմ խստութեան ճամբայ բռնուի : Մար-
շամար Պ. Քատէլլան զօրապետին հրաման եղաւ-
որ անմիջապէս հռն գնաց, և անկարգութիւնը
նոր գորքերը վելընեց :

— Ասաքարակապերսութեան նախագահը պատերազմական, գործոց տեսաւ նախարարին ու իրեն բանակի օքնականները հետոն առնելով պատերազմական կրթութիւն տեսնելու գնաց, և արժանաւորներուն պատուայ նշաններ տալէն եւրը Փարփղ գարձած առենը իր պարասին մօները եղած կամուրջին քովի իր նառած կասքը քաշով ձիւրուն մեռ կը գետինն ինկաւ : Բանի մը հոգի հան կայսարներուն մէջէն միջոց գտան, մինչեւ ձին և լաւնէ քանի մը անգամ պօռացին . Խցիկ՝ ամենավայրական և ընկերական հասարակադարութեանը՝ Խոյց քանի հոգի պօռալ սկըսան նէ՝ այնքան մնացին մինչեւ վերը : Վորեք երբեմն իրենց կուսակից ունենալը հասկընաւած կուսակից :

“ Ճաղալցն մէկ ցաւագին լուր մը ունիմ հաւզրդելու : Խեթեւ աղջէն զօրաց տասն և մէկերրորդ գունդին մէկ գումարտակը Վնմէռ քաղաքը մըսունելու առենը աւաղջելի ծախորդութեան մը դիմելու է : Երկաթէ թերավ շնուած կամուրջին վրային կ'անցնէր, որ քաղաքին մէջէն անյնելով բռն

զաքը երկու մասն բամենող գետին վրայ է ։ Յուշ
լածու երկաթեայ սիւները կոտրեցան . այն տակե-
նը կամուրջը շատ մը ծռեցաւ . և չորս լնիերակ-
ցութիւն գետը թափեցան : Հեղեղի պէս անձրե-
կուգար . մբրիկը ահագին սասամկութեամբ կը փր-
չէր . նաւակները տառնց օդնութեան հասնելու-
շատ գյուարութիւն կը քաշէին : Ուռնողներուն
համբանքը դեռ ճիշդ չեմք գիտեր . բայց կը կար-
ծեմք թէ երկու կամ երեք հաղիւր հոգի մը կ'ել-
լեն :

ԱԽՄԴՐԻԱՆ Կայսերական կառավարութիւնը
ծանուցական գիր մը հանեց, որով կը խայտէ որ
չըստ թագաւորութեանց Պատմէրայի, Վուրբէմ
պէրկի, (Պաքսոնիայի և Հաննիօվէրի) Վունիսի քա-
ղաքը հրատարակած ծանուցական գրոյն հաւանի-
ութիւն կուտայ, և ինքն ալ սնանց հետը։ Եր-
ծանուցական գրոյս հետեւութիւնը՝ Ծրուժիայի
գէմ պատմէրազմ երեւելը, փոխանակագրերուն
(Քամսիօին) գինը վար ինջաւ։

Պօհէմիայի տահմանները կեցող զօրաց համբաւ-
քը առ այժմ՝ 100,000 հագիի կը հասնի . և | է հա-
տանի տահմանները շատ զօրք պատրաստութիւն ոցն
կողմերէն իմացուածէ : | Բրուսիայի տէրութեան
խորհրդականներէն Պ. Տէլլրուք, որ վաճառակա-
նութեան վերաբերեալ գաշնադրութեան մը հո-
մար | իէննա գացոծ էր, իր գործոյն վերջը առ-
նելու չի սպասած | իէննայէն ելու Պէոլին գար-
ձաւ :

— Աւրիշ քանի մը տէրութեանց պէտք՝ Վաղ-
ընսյի տէրութեան ալ հասարակաց կըթութեան
և կրօնական իրաց տէսչութիւնները իրարու կը-
ցորդ են. և երկուքը մէկն մէկ մարդու կը տրա-
ուին. Չայն մը ելաւ որ՝ այս երկու գործոց տէս-
չութիւնը իրարմէ պիտի զատուին. և կրօնա-
կան գործոց աեսուչ պիտի դրուի հումէական ե-
պիտուառու մը. Ասոր վրայ Պ. Պախ, Պ. Շ մէրլինկ,
Պ. Թուն, և Շ վարցէնպէրկ իշխաննը իմացուցին
որ այս բանս չեն ուզգեր. և թէ որ իրենց չուզգեց
ստակ չընէ, և վերցգրեալ բաժանումը ըլլաց նէ
իրենք ալ իրենց պաշտօնէն կը հրաժարին:

ՍՊԱԾԱՎ: Ե՞փ աղէկ Ժամանեակ է որ, ինկիւեցի
տէրութիւնը իրեն գեսպանը Ազանիայէն վըլքու-
մելուն զբայ Նեղացած ըլլուրով թշնամացեր էր .
թէպէտ տակաւ ին գործով թշնամուի մը չէր յայու-
նած : Ոտ Ժամանակներս Պէլճիբայի թագաւորը
բարեկամաբար այս երկու տէրութեանց մէջ մէտ-
նելավ իբարու հետ հաշուեցց : Ազանիայի կառա-
վարութիւնը հաճեցաւ ինկիւզի խրկելով պայմա-
նագիրը ընդունուելու . և այն պայմանագրին ար-
ւած սպասախոնը ինկիւզի տէրութեան հաճելի
ըլլաց նէ՝ նորէն իրարու դեսպան պիտի իրկեն :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ Պալիերայի տէրութեան Ո՞ւնիլո
քալաքը նստող պաշտօնէից ժողովը վճռեց որ՝ տ
տեն մըն ալ պատերազմի և պաշարման լիճակը
Ձայս գալ առ հն մրակէն ահտի չի մերնաւ :

— Սաքսէն Ա պահմար գըտութեան կառավարութեան կողմէն Հրէից զբայ նոր օրէնք մը գըտուեցաւ : Այս օրինօքս քաղաքական աղատութեան կողմանէ Հրէ այսներն ալ քրիստոնէից հաւասար իրաւանց տէր կ'ըլլան . կրօնական պաշտամունքնին հրատարակու և ցայտնի կառարելու կարող կ'ըլլան : Այէց զատ՝ թողլուութիւն մըն ալ կը չընորհէ օրէնքը, որ հրեայները քրիստոնէից հետինամութիւն ընեն . և հրեայ մը քրիստոնէի հետ կորդուի նէ սիեառութեան առաջը օրինաւոր աւագութիւն ամուսնութիւնը : Ոխցին ոս յաւելուած կ'ընեւոր, այս օրէնքս և ազատութիւնս բնիկ Ա պահմարի մէծ գըտութեան հպատակ գանուող Հրէ այսներուն հրամար է . ուրիշ տէրաւթեանց երկիրներէն հան եկողմները այս աղատութիւնս չեն ունենոր . և կառավարութեան գործակալներուն կը պատուիրէ որ այս բանիս վրայ պէտք եղած զգուշութիւնը ընեն :

— (Օլունապուրկի գքսութեան ժողովքին մարտի 25ին գումարմանը մէջ նախադահը մէկ պաշտօնական գրուած մը կարգաց, որուն միաբը այսէ որ Ճքանի սր Հաննօվէրի և Ասքասոնիայի իշխանութիւնները մայիսի 26ին եղած գաշնադրութեր նորէն չի յարին նէ, իրֆուրդի ժողովքէն ելած փաճիւները (Օլունապուրկի մէծ դքսութեան երկիրները ու ժամանակն է Խոսուն առ ասելիու եղած

աւորը ուժ չուսանաւ ։ Յալովքը ուշ ասրդայ կ ու-
զէր . ուստի այս թղթիս կարդացուիլը ամենուն
աւ հաճելի եղաւ ։

— Հեսէ Քասուելի Կողմէն լիակատար իշխա-
նութեամբ Ծրուսիա գանուող Պ. Ա է դրէլ զես-
պանին Խօսքէն հասկրցուած է որ՝ այս իշխանու-
թիւնս աւ մայման 26 ին եղած գաշնադրութենեն
զապուած է . ըսել է որ՝ ասիկայ ալ Երֆուրդի
ժողովքը անդունող իշխանութիւններն են կարգի
է անցած ։

Ա-ՆԻ ՍԱԱՍԱԵՒ : Կայորը գիտուորութիւն ունի
Գեաբքուրդէն Ա լինամ և Պեալին ու զըսկի հա-
զըրդակցութիւն մը հաստատելու համար յիշեռ

Քաղաքներուն մէջը ելեքտրական հեռագրութեան
գործիք դնել, որ պուաց է հաստանի Արշավ
քաղաքէն և Ռուսից է հաստանի Ռուզն քաղա-
քէն պիտի անցնի։ Վրեն պէտք եղած խօսակ-
ցութիւնները պուաց տէրութեան կողմէն ըլլա-
լու սկզբան են, այն տէրութեանց հետ, որոնց եր-
կիրներուն մէջէն ոյս հեռագրութեան թելը պի-
տի անցնի, և առ որ վերջապէս պիտի կայանայ։

— Պալդիք ծովաներգիւրը գանուած ուռասց
Երկիրները գետնախնձորները բալրութին տուրու-
ցան : Աւստի կայսրը այն Երկիրները սամբնապահ-
պանելու համար հրաման բաւարար օտարք տէրու-
թեանց հոգերէն այն կողմէնը խրկուած գետնա-
խնձորներէն մաքր շառնեւի մինչեւ ներկայ 1850
թուականիս վերջը :

ԲՐՈՒՄԻԱՅԻ ԹՁԱԳԱԼՈՐԾՆ ու ՎԵԿԱԷՆ
պուրկի-Ը վերինի մեծ դուքսը իրապուշ հետ պայց
մանակքութիւն մը բրին, որով լիշեալ մեծ դուքս
ըր զօքքերը Արումսիայի թձագալորական զօքաց
հետ պիտի խառնէ : Վաճանկ պայման մըն ալ ՎԵԿ
ԷՆՊՈՒՐԿԻ-Ը դրելցի մեծ դուքսը ըրտու նոյն թձա-
գալորին հետ :

— С тѣлѣщѣкъ — олѣфт аутиѣиѣ կѣтѣрѣ դ-ադѣарѣց-լѣнѣլու
համար ՚ի տրբութѣքի արբայական դիւանեէն Ռ-ըու-
սիայի կառավարութեան գիր մը խրկուեցաւ, ո-
րուն մէջ Ռ-ըուսիայի քաղաքականութեան կերպը
շատ կը պախարձակէ : և զինագադարձման պայման-
ները ճիշդ չի դրահուելուն յանցանքը բոլորովին Ռ-ը-
րուսիայի վրայ կը ձգէ . և կը գանգտի որ՝ բրու-
սիայի զօրապետը յիշեալ դքսութեանց բնակիչ-
ները գրգռերէ որ Տանիմարդայի կառավարութե-
դէմ հակառակին , և իրենց կամքը առաջ տանե-
լուն ջանքէն չժուլնան : Վերջին եղածիացութիւն
այս կինէ որ թէ Ռ-ըուսիայի և թէ բոլը Գերմա-
նիայի օգափի համար Տանիմարդայի հետ եզած զի-
նադադարձման պայմանները ճիշտ պահուին , և կա-
տարեալ հաշութեան ալ միջները նայուի : Գը-
րուածքին ոճէն կը հասկցուի որ թէ որ Ռ-ըուսիա
Տանիմարդայի հետ զինադադարձումը վերջացրնե-
լով կոիւը նորոգէ նէ՝ ուռաց տէրութիւնը հե-
ռուէն հայող ըլամլը իրեն հերիք պիտի չի սեպէ :

— Կառավարութիւնը Ամերիկայի միացեալ նահանգաց կառավարութեանը հետ սակարկութեան վրայ է, որ ամէն պէտքավոր կաարեալ շխտկուած և զարդարուած քանի մը պատերազմնական նաւ պիտի առնէ :

— Առաջեմայէրկի տէրութեան. Պէոլին նստող
դեսպանը անցագիրները (բաստեօթգը) առաւ և
Պէոլինեն ելաւ. եր երկիրը դառնալու:

— Երփուրդի ազգային ժողովքին մէջ Պ. Ուա-
տօվիչ ճառ մը խօսնելով՝ Երբմանիայի այժմեան վի-
ճակը նկարագրեց. և ազգային ընդհանուր ժողով
քը Երփուրդ ըլլալը ըսւզելով Երաւախայէն զատուող
տէրութեանց բերած պատճառները մէջ բերելին
ու անոնց պատասխաննելին եաբը. Ժողովականնե-
րուն յորդորեց որ իրենց սրսչմանը վրայ ամուր
կենան. Յսած խօսքերը ժողովականներուն, և մաս-
նաւանդ ձախակողմեաններուն շատ հաճելի եղան.
Ժողովականներուն մէջ Երաւախայի Աէ հաստանեէն
խրկուած պատդամաւորը Պ. Շաբանխարի, Պ. Ուա-
տօվիչին ճառին գէմ բողոք ըրաւ. և իր հրաժա-
րականը տուաւ.

ԲՈՐԴԱԽԿԱՆ. Ինկիվեզի նաւախուռ մբ մը Բօրդու-
կալի | իզգօնու մայրաքաղաքին քովէն անցնող Դա-
յո գետը մոռաւ, ու անսանկ տեղ մը երկաթ նե-
տեց կայնեցաւ, որ հն միայն Բօրդու կալի տե-
րութեան պատերազմական նաւերը կը կայնէին :
Բօրդու կալի տէրութիւնը ասոնք վրայ առջի բե-
րանը շփոմթեցաւ, բայց ետքը իմացուեցաւ որ ին-
կիլզի նաւախուռին հրոմաննատարը քօնօքը ճար-
դին Բօրդու կալի առվօրութիւնը չի գիտնալու մին-
չեւ հն գաղեր է :

ԱՐԵԲԻԿԱ : Խնկիլիզի Շայխը օրագիրը ապրիլ 1
թուայն մէջ Որի Համելյած քաղաքէն փետրվար 2 ին
դրուած նամակէ մը հետեւեալ լուրը կը բացէ :
Խնկիլիզի թագաւորական Ոայֆլամէն շոգենաւը՝
Պրաղիլիայի նաւարկութեան ընկերութեանը առ
սէտառտիմ շոգենաւը բանեց և տիրեց : և բանած
տեղն ալ գրեթէ անմիջապէս Վանդա Քուուզ ծո-
վեզերեաց բերդին առաջն էր և անոր թնդանօդ-
ներուն տակը : Ըստ բանս պրաղիլիայւոց էփ ա-
ղեկ աղդեցութիւն տուաւ . ուստի Պրաղիլիայի
կայսերական խորհրդականները առանձին ժողովքի
գումարեցան . որպէս զի խորհին թէ ինկիլիզնե-

բուն հետ ինչ ճամբայ բռնեն : Ճողովը կ'ուղէր
որ բանը բարեկամօրէն սիրով լըմննայ . բայց որովէ
հետեւ ինկիվիզին ըրածն ալ պրավիլիացւոց ազգա-
յին գրօշակը անարդել էր , ժողովքեան սիրով
շատ նեղացած էր : Ժաղավուրդը սեւամորթ գերի-
ներուն առուառուրը խափանէլ չուցէր . ինկիվիզո-
վէլցընել կ'ուղէ . որով Պրավիլիայի հասարակու-
թիւնը ինկիվիզին աղէկ աչքով չի նայիր : Բայց ա-
սոնց ըստծը և ուղածը ըլլայ նէ Պրավիլիայն կայ-
սերութիւնը իյնալու վանադի մէջ կը մնայ . որով-
հետեւ ինկիվիզի թշնամի եղաղ սարին կարգի ժո-
ղովուրդը հասարակապետական են :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ : Խնչղէ ս որ մեր ընթերցողաց ծունդ է . յունաց թագավորը և կառավարութիւնը ինկիլիզին վէճը լրմբնցընելու համար հաճեցաւքից մը բան տալ ինկիլիզի Դեսպան Պ. Աւայզին ուղած փոխադիմութիւնները լեցընելու մաօք . բաց այս պայմանում՝ որ ինկիլիզի տէրութեան այն պահանջմանըներուն մէջ իրաւունքը ունենալը ձանչնալ չե՞ր ուղեր : Բայց է որ՝ երբ որ ժամանակ և պատեհութիւն ունենար նէ յունաց կառավարութիւնը այս անգամի տուած ստակը ինկիլիզին ետուղելու կամ իր պարտքին սեպէլու իրաւունքը մը ստհած կը լլար իրեն համար : Վայր ինկիլիզի գեռապահը շի հաճելով նորէն պաշտրումը սասակացընելու հրաման բրու ալ նէ՝ ֆուանարդի գործակալը Պ. Կառ մէջ մտու , և այն միջոցին Ֆիւանային Պ. Թառվընէլ գեսպանին և Պ. Կառ գործակալին

գիր եկաւ որ՝ ինչիլիվի արտաքին գործոց տեսու-
չը լուս համեմբազդը՝ չուզէր եղեր որ խստա-
թեան ճամբան շարունակութ. այլ խաղաղութեան
եղանակաւ լըմիննալ կ'ուզէ եղեր: Պ. Կառասիկայ
ինչիլիվի գեսապանին ծանսց, բայց ասիկայ ինձի
այդպէս գիր մը չփկաց, և վերջին անգամ ինձի ե-
կած գրեթուն նայելով չմ կը ընար պաշարման խըս-
տութիւնը ու շացընել ըսելով հարբէր նաւապե-
տին հրաման խթրկեց ապրիլ 25 ին (13 ին) որ պո-
շարումը սատակացնէ: Ծունաց թափաւորը տե-
րութեան նախարարները գաղանի ժողովքի կանչեց.
գաւառներուն պատգամանուորներն ալ մէկ տեղ. և
մուանելո առաջնին պահեւն ետք առ միաւուեղաւ որ

զաւածով առաջնորդ կամէս և ովքը վճռուեցաւ որ
յունաց տէրութեան արտօպքին գործոց տեսուշը
Պ. | օնտօս՝ ինկիլզի գեասպանին ծանուցական
գրով մը իմացընէ որ տէրութիւնը պատրաստ է ին-
կիլզի տէրութեան կամքը կատարելու ինչպէս որ
կ'ուղէ նէ, ուստի նոյն գեասպանին վերջին որոշու-

մը կ'ուզգէր որ ըստ այնմ ՚ի՞դ ործ դրսեի . և կ'աղա-
չէր որ պաշտումն ալ անմիջապէս վերնաց : Պ . Ու-
այլ գիրը աւանելուն պէս պաշտումը վերցընել
տուաւ ասպրի 27ին . և իր ուզածը Պ . Հ օնտօսին
ծանոց . որ կ'ուզգէր 1 . մէկ գիր մը յունաց տե-
րութեան կողմէն , յունաց արտաքին գործոց պաշ-
տօնեային ստորագրութեամբը , որով տէրութեան
զ ործակալներուն ըրածը պախարակելով , որ ինկի-
լութի ֆանտօն նաւուն գործակալներէն մէկը բանորը
գնէլով ինկիլովի տէրութեան անարդար ըրած ե-
ղան . ինկիլովի տէրութէնէն այս բանիս ներումն
խնդրէ : 2 . Ինկիլովի քանի մը հպատակներուն յու-
նաց տէրութեան երկիրը և տէրութեան երեսէն

49 սանդիմ . (720.274 զուռուռչի չափ) վճարէ :
3 . Պ . Տաշխիբօ հրեային ուղած պահանջմունքին
համար , որուն սրբան ըլլալը ճշդիւ անորոշէ ; 150.000
տրախմի (600.000 զուռուռչ) իբրեւ աւանդ յանձնէ
ինկիլվղն . որպէս զի՞ հաշիւը տեսնուած ժամանա-
կը թէ որ Պ . Տաշխիբօյին առնելիքը ասկէց պա-
կաս է նէ՝ այս ստակէն տրուի , և մեացածը յու-
նաց տէրութեան ետ տրուի . թէ որ աւելի ելի՛
նէ՝ այն աւելին ալյունաց տէրութիւնը վճարէ :
4 . Յունաց տէրութիւնը թուղթ տայ որ լնաւ
մէկ ժամանակ մը այս անդամի պաշարումներէն
յունաց տէրութեան և ազգին քաշած վիսաններուն
փոխարէն ինկիլվղներէն ստակ մը չուղէ : Պ . Լ օն
տօս այս չորս յօդուածներուս մէջ պարունակուած
ինդիբները նայն օրը կատարեց տէրութեան կող-
մէն . և այս կերպով ինկիլվղն և յունաց մէջ եղած
մէջը մեռնաւ :

ПОДВІР'Я

Իղմիրու արշակունյաց պատմական լրագրեն յետագոյ ազգային լուրերը կըքաղեմք։
Հայէպու Եկեղեցին թագաւորական բարձր

Հրամանաւ նորոգուելով լըմիցաւ, և քաղաքին առաջնորդ Տ. Արքողայոս սրբազնան Աբբեպիսկոպոսը օծելով Վասուածային պաշտաման նույիրեց սրբ Վասուածածնի անուամբ։ Ուուրբ Պատարագը մատուցանելի ետքը առատագութիւն մեհավառ ինքնակալին և մեծազօր տէրութեան համար ալ հրապարակաւ բարձրմաղթութիւններ ըրտւ առ Վասուած ին նշան նորհակալութեան համօրէն ազգին կողմէն, որովհետեւ նորին գթած և մարդասէր հրամանաւը ամէն տեղ եկեղեցիներ պիւրութիւնը շնուռին։

— Պարսկաստանի Սպահան մայրաքաղաքին կը
ցորդ եար թուզա հայութեակ արտօւարձանի Սա
մեան անունով զբուցուած բարեկարդ էտպրատան
մէջ ալ, որ պարսկական և անգլիերէն լեզու և
հայկաբանութիւն և սուրբ գրոց պատմութիւնն եւ¹
տշխարհագրութիւնն եւ քրիստոնէական վարդապե-
տութիւնն եւ բնագիտութիւնն եւ թուարձանութիւնն
եւ գեղեցկագրութիւնն կը սորվեցընէ, անցեալտար-
ւոյ յութո 18ին տեղայն քարոզիչ Տ. Յովհաննէա
Տէրուերեան գիտնուկան վարդապետին նախադա-
հութեամբը քննութիւն ըլլալով, պարուզ ազգեն
ալ երեւելի և կարդացող անձինք գտնուեր, և իւ-
րենց լեզուին վասյօք պարատաեր մէջ եղած յառա-
ջադիմութեամուլ արժանառու վկայութիւնը տուեր
են անաշտութեամբ և զարմանալով Աւտանող-
ներէն անդ վիացւոց թագաւորաց համապատ պատ-
մութիւնն ալ հայոց լեզուի թարգմանուած կաց-
եցեր գրաբար, անոր ալ ճանշցողները շատ հաւ-
ներ են :

Են 59.043 հայի : Արեց 27,988 հազին չինաց աղքակէն, և միայն 50 հայի հայոց աղքէն . մնացած ներն են մալայեցիք, հնդիկք, և այլն :

— Կալվառաջի աղթակը լսադիրը՝ չինաց Քամուն քաղաքը հինգ հայ վաճառատուն կայ կ'ըսէ . որ են 1. Պ. Մէթ Շէեա Մէթեան . 2. Պ. Խարապէա Դուկաս Խօչամալ . 3. Պ. Մ. Պ. Ոկրասւմ նոր Թուղարեցի . 4. Պ. Աշետիս Աղաբէկեան . 5. Պ.

— Արքազնի Պ. Արքանան :

— Արքազնի վեհափառ Պատրիարք Տօր իսկան
նորդ և Թէքիրտաղին առաջնորդ Տ. Թագեսու Հո-
գէ շնորհ ծայրագոյն վարդապետը անցեալ ամսա-
հոգեւորական ազգային գործադալմբ Վասիլ գայած-
ըլլալով, գործը յաջազութեամբ լըմիցընելեն եռորդ
ապրիլ 9 կիրակի օրը Խամբը հասաւ : և 14 ին ուր-
բաթ օրը շոգենաւով Խամբէն ելելով 16 ին կիրա-
կի օրը Կատանակնուալովիս եկաւ, և հետեւեալ օ-
րը իւր պաշտօնի վարել սկրսաւ :

ОУЧЕНИЕ

Եւենի խաբութ ու ուստի ու ուրբոց Այստեղ ըստ
Թագավորի և Տապահողի մեջ կառաց ցեղալու ընթացքի Եկաղաց ըստ
Եկաղաց մէկ արտա Տը կայ ծախուն . Արդեւ մէկ կոչուն Եկա-
ղաց ըստ կը ա ի ա ս ա յ ի , և միւս կողմը լ ա ն ի ա յ ի մէծ պարտեւ-
ներուն կը ա յ ի , ու եւ ոյն ընտարբակութեան է երկու հարիւր
յի ստուն կանգուն , ունի ասրուելի շնչաված մասնաւուն Տը թէ ,
և մէկ աւշը ու շնչը Սատանի մէծութեամբ : Այսունիւն կը ա յ ի ,
ու ա յ ի աւշը ու շնչը Սատանի մէծութեամբ : Այսունիւն կը ա յ ի ,
օ ս տ ա յ ի ա ս ա յ ի ա ս ա յ ի ա ս ա յ ի ա ս ա յ ի ա ս ա յ ի :

ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՐԱԳՐԻՍՏՈՒՄ ՊԵՐ-ԱԿԵՐՔ ՅԱՀԵԿԱՆԻՒՄ
ԴԱԽՆ-ՃԵԿԱՆ :

ԿՈՍԵՐԵՒԹՅՈՒՆ